

поліцейського на ситуацію, з якою він зіткнувся. Принцип силового континууму – є також і досить гарним, зрозумілим навчальним інструментом, який може допомагати поліцейським адекватно сприймати та реагувати ситуацію та уникнути загострення конфліктів. Він також може бути використаним для роз'яснення громадськості положень щодо об'єктивно виправданого застосування силових заходів.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 16.02.2020 р.)

2. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посібник / О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

Чаус Андрій Олександрович
ад'юнкт Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОФІЛАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Питання адміністративно-правової профілактики незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів й донині залишається недостатньо дослідженим у вітчизняній правовій науці, що свідчить про необхідність комплексної розробки правових та організаційних засад діяльності підрозділів органів внутрішніх справ щодо адміністративної протидії правопорушенням, які вчиняються у цій сфері.

Правовою основою профілактики є: Конституція України, Конвенції, угоди та декларації ООН (Єдина Конвенція ООН про наркотичні засоби (1961 р.); Конвенція ООН про психотропні речовини (1971 р.); Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин (1988 р.); Конвенція ООН проти застосування допінгу (1989 р.); Угода про незаконний обіг на морі, укладена на виконання статті 17 Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин (1995 р.); Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (2000 р.); Політична декларація двадцятої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН, що присвячена спільній боротьбі зі світовою проблемою наркотиків (1998 р.) та інші), закони України ("Про наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори" (1995 р.); "Про внесення змін до Закону України "Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів" (2006 р.); "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними" (1995 р.); "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю" (1993 р.); "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі" (1994 р.); "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" (2000 р.); "Про лікарські засоби" (1996 р.) тощо.

Світове співтовариство здійснює боротьбу з поширенням наркотиків у таких напрямках:

1. Широка профілактична діяльність, спрямована на недопущення втягнення молоді у вживання наркотиків. З цією метою застосовуються найновіші досягнення медицини, психіатрії, педагогіки, залучається широка громадськість. Вважається, що цей напрямок мусить бути пріоритетним у кожній державі.

2. Силова боротьба з наркобізнесом із залученням спеціалізованих установ, військової техніки, фахово підготовлених працівників, контроль за відмиванням "брудних" грошей, захоплення наркокур'єрів і вихід через них на лідерів наркокартелів.

3. "Лібералізація" наркотичної проблеми, тобто перехід до легальної реалізації наркотиків через аптеки та інші торговельні заклади (йдеться щодо "легких" наркотиків). Це дає можливість контролювати ринок збуту наркотиків та проводити повний облік лікування наркоманів.

Але практика показує, що депеналізація споживання наркотиків (Голландія, Швеція) не призводить до бажаних результатів. У наркоманів лишається потяг до "важких" наркотиків. На наш погляд, такий напрямок боротьби з наркоманією не може бути прийнятним для України, хоча в Києві, Одесі та деяких інших містах у рамках проекту ВООЗ здійснюється видача наркоманам шприців, презервативів, дезрозчину тощо [1].

Вживання наркотиків в Україні досягло загрозливих масштабів. За даними Міністерст-

ва охорони здоров'я України в державі налічувалося 387 тис. споживачів ін'єкційних наркотиків (за даними міжнародних організацій ВООЗ і UNAIDS ін'єкційних наркоманів у країні на обліках перебуває близько 425 тис., а згідно з даними незалежних експертів в Україні вживають наркотики від 1 до 1,5 млн. осіб, і їхня кількість щорічно збільшується на 8-10 %).

При цьому на обліку в МВС України перебуває близько 150 тис. наркоманів. Щорічно від наркоманії і пов'язаних з нею хвороб (ВІЛ/СНІД, вірусні гепатити, специфічні онкозахворювання, туберкульоз тощо) в Україні помирає до 120 тис. осіб (у світі щодня гине 330 осіб, налічується близько 250 млн. хворих на наркоманію, що становить 4 % населення) [2].

Особи, хворі на наркоманію, не лише завдають шкоди своєму здоров'ю, а ще й вчиняють багато правопорушень, у тому числі у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Так, упродовж останніх років у межах проведення спеціальних операцій «Мак» і «Батискаф» викрито понад 424,8 тис. правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, судами накладено понад 120,7 тис. стягнень за такі правопорушення. Наркозалежними особами та особами в стані наркотичного сп'яніння вчинено 86,2 тис. правопорушень.

Зрозуміло, що протидія у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів за допомогою кримінально-правових засобів (виявлення вчиненого злочину, викриття винних, їх засудження та покарання згідно із законом) не може забезпечити зменшення рівня злочинності, а її ліквідацію і поготів. Кримінальна відповідальність настає, як правило, набагато пізніше того часу, коли особа стає схильною до немедичного вживання наркотичних засобів і психотропних речовин, а тому осіб, хворих на наркоманію, важко злякати покаранням.

Отже, актуальною залишається профілактична робота, що сприяє запобіганню антигромадським проявам на ранній стадії їх розвитку.

Статистика свідчить, що наркологічна ситуація в Україні погіршується. Причина не в тому, що не створено досконалу законодавчу базу профілактики наркоманії і боротьби з наркобізнесом, а в тому, що практично в повному обсязі не виконуються чинні закони та підзаконні нормативні акти. Очевидно, треба приділити більше уваги використанню досвіду сусідніх країн щодо участі у боротьбі з наркотизмом громадських організацій, освітнім заходам. За оцінками експертів, найближчими роками поширення наркоманії на території нашої та сусідніх держав не припиниться. Навіть незначне зростання добробуту населення на тлі світової економічної кризи може активізувати діяльність ділків наркобізнесу, сприяти втягненню у торгівлю наркотиками малозабезпечених верств населення, насамперед безробітних жінок, молодих людей, студентів. У поєднанні із складною оперативною обстановкою в Україні це дає підстави очікувати, що злочинність, пов'язана з наркотиками, буде для нашої держави однією з найбільш гострих проблем. Для координації зусиль усіх зацікавлених сторін потрібна єдина інформаційна та науково-методична база, реалізація міждисциплінарного підходу до профілактики наркотизму, покращення рівня освіти працівників правоохоронних органів із означених питань. Йдеться не тільки про працівників підрозділів Національної поліції з протидії накоторгівлі, а й усіх випускників ЗВО МВС, для яких слід запровадити принаймні спецкурс «Профілактика наркотизму серед дітей» [3].

Наркоманія в Україні несе значну загрозу національній безпеці, в першу чергу через знищення людського потенціалу. Що особливо є актуальним враховуючи ту демографічну яму в якій перебуває наша країна. Типовий портрет українського споживача наркотиків - це, в основному, молоді люди від 15 до 27 років. Причому, 74% наркозалежних ніде не працюють і не навчаються. Майже 2% - учні технікумів та ПТУ, 0,4% - студенти вищих навчальних закладів. 73% споживачів наркотиків - міські жителі, проте постійно зростає доля сільської молоді. На сьогодні в Україні 70% наркоманів - це молоді люди віком до 25 років [4]. Із зазначеного вище випливає, що вказане нами негативне явище знищує цвіт нації, виходячи найбільш працездатний прошарок населення.

Окрім того, наркоманія несе на собі значний економічний тягар, який суттєво перешкоджає державній економіці.

Варто наголосити, якщо людина стає наркоманом (а це трапляється здебільшого серед молоді), то всі витрачені на неї державні кошти (освіта, медичне забезпечення) виявляються марними. А вони становлять значні суми, адже у підготовку одного фахівця держава вкладає щонайменше 10 тисяч доларів [5, с. 2]. Значні витрати несуть наркомани України на придбання наркотичних речовин - 2300 гривень в місяць [6, с. 31]. За нашими розрахунками, наркомани країни витрачають на придбання наркотиків від майже 28 млрд. до 40 млрд. грн. протягом року.

Підсумовуючи вище викладене, необхідно зазначити про необхідність посилення боротьби з наркоманією. Враховуючи специфіку даного явища пропонуємо виділити наступні напрямки:

- організаційний - забезпечити висвітлення стану проблематики в засобах масової інформації та проведення наявної агітації з демонстрацією тяжких наслідків вживання наркотичних речовин (на кшталт наглядної анти агітації для курців на пачках цигарок);
- правовий - розробити та затвердити Стратегію державної політики щодо наркотиків, яка б діяла після 2020 року та враховувала реалії соціального, культурного, економічного та політичного стану в державі;
- методичний - розробка та впровадження у діяльність компетентних органів Типових методичних рекомендацій по виявленню та протидії наркоманії в Україні;
- затвердження ціленаправленого державного курсу по протидії наркоманії - передбачає формування «державної волі» в протидії наркоманізації населення шляхом створення умов для добровільної відмови особи від вживання нарковмісних препаратів;
- провести всеукраїнське обговорення проблеми легалізації канабіноїдних наркотичних речовин (на зразок країн західної Європи).

1. Корольчук В.В. Заходи запобігання наркоманії. Основні напрями та проблеми протидії наркоманії [Текст] : матеріали круглого столу. (Київ, 6 лют. 2017 р.) : / [редкол.: В.М. Вовк, А.П. Калініченко, А.В. Ляшук та ін.]. Івано-Франківськ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 122 с.

2. Статистичний огляд Міністерства охорони здоров'я України. URL : <https://www.moz.gov.ua>

3. Долженков О.Ф., Резніков С.Д. Протидія наркотизму дітей шляхом удосконалення законодавства та професійної освіти. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2012. 2 (2).с. 138-146.

4. Narkomaniia v Ukraini [Drug addiction in Ukraine]. URL : <http://narconon.kiev.ua/uk/narkomaniya-v-ukra%D1%97ni/>.

5. Za materialamy Informatsiinoho upravlinnia aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy Investytstii v osvitu povynni pratsiuvaty na blaho [4. According to the Information Administration of the Verkhovna Rada of Ukraine, investments in education should work for the benefit]. (2018, traven, 18). Holos Ukrainy - Voice of Ukraine, s. 2.

6. Natsionalnyi zvit za 2017 rik shchodo narkotychnoi sytuatsii v Ukraini (za danymy 2016 roku). Pohlyblenyi ohliad narkosytuatsii v Ukraini dlia Yevropeiskoho monitorynhovoho tsentru z narkotyktiv ta narkotychnoi zalezhnosti [National report for 2017 on the narcotic situation in Ukraine (according to 2016). An in-depth review of the drug situation in Ukraine for the European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction]. URL : <http://www.ummcda.org.ua/index.php/86-natsionalnij-zvit-za-2017-rik-shchodo-narkotichnoji-situatsiji-vukrajini-za-danimi-2016-roku>.